

Островська Вероніка Любомирівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістр
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська
юридична академія»

Науковий керівник: завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська
юридична академія» **Юрчишин В. Д.**

ПРИЧИНИ ПРАВОВОГО НІГІЛІЗМУ

З теоретичного боку, питання правового нігілізму було об'єктом багатьох спеціальних досліджень. Проте, слід констатувати той факт, що на даний момент в Україні відсутні ґрунтовні монографічні дослідження з даної проблематики. Правовий нігілізм – різновид більш ширшого поняття – соціальний нігілізм. За загальним визначення правовий нігілізм трактують як тип правосвідомості, який заперечує соціальну і особисту цінність права, вважає його недосконалим (найменш досконалим) способом регулювання суспільних відносин. Не рідко нігілізм доходить до руйнівних форм. У своїх крайніх проявах він перекликається з різноманітними анархічними, ліво- та праворадикальними проявами, максималізмом, більшовизмом та необільшовизмом, політичним екстремізмом [1, с. 32–35].

Для того щоб подолати правовий нігілізм необхідно розуміти причини його виникнення. Причини правового нігілізму можна виокремити за наступними видами:

1) Низький рівень правової культури.

Правова культура – система правових цінностей, що відповідає рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності [2, с. 525].

Правова культура – категорія комплексна. Тому до причин виникнення та існування саме правового нігілізму можна віднести певні вади правосвідомості – частина наших співгромадян до сих пір живе ніби у минулому, ностальгуючи по часам СРСР, не встигаючи та не розуміючи нового укладу життя, нових цінностей. Окрім цього причинами низького рівня правової культури, а отже і правового нігілізму є: не сприйняття окремими групами

суспільства курсу реформ, невдоволення змінами, проведення акцій протесту, невдоволення та незгода з тими чи іншими політичними рішеннями та акціями, неприязне відношення до державних інститутів і структури влади, її лідерам.

Повною мірою проявились також низький рівень правової культури населення, відсутність у громадян досвіду правового спілкування та конструктивного розв'язання конфліктів [3, с. 9].

2) Стан законності у суспільстві.

Фактично йде мова як про збільшення рівня злочинності, так і домінування безкарності порушників правових норм. Кожного тижня в Україні реєструється в середньому 300 тяжких та особливо тяжких злочинів, з них більшість вбивств [4, с. 127].

Способами подолання злочинності має бути вдосконалення системи правоохоронних органів і правозастосовної діяльності, підвищення їх авторитету серед населення. Дане не виключає і підвищення професійної культури працівників правоохоронних органів, оскільки як показують соціологічні дослідження, співробітники органів внутрішніх справ у своїй службовій діяльності керуються переважно «вказівками керівництва», «оперативною обстановкою». Лише менш як половина опитаних (46,9%) відзначили, що при вирішенні службових справ вони керуються вимогами законів [5, с. 6].

3) Юридично безграмотні та недієві нормативні акти.

Органи влади приймаючи досить непогані за змістом нормативні акти не визначають механізм їх реалізації, або створюють численні прогалини, що призводить до зловживання правом його суб'єктами. Фактично деякі закони не діють доти, доки відповідні міністерства відомості не видають кипу інструкцій та наказів до нього. Аналогія закону та аналогія права через їх застосування непрофесійними, некомпетентними особами – суб'єктами правозастосовної діяльності створює ще більшу плутанину та нівелює правове значення даних інструментів усунення прогалин у праві.

Відповідно до ст. 8 Конституції України, вона має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі і повинні відповідати їй, норми Конституції є нормами прямої дії. Даний принцип є основоположним у праві. Проте маніпуляції та спроби постійного «вдосконалення» основного закону країни мають негативний ефект, оскільки Конституція України, конституційні

закони є тим базисом, стовбуром, навколо якого повинна будуватися система законодавства України [4, с. 127].

Правове виховання повинно бути зорієнтовано на підвищення рівня знання і розуміння права в цілому та окремих правових норм і інститутів, на формування юридичних навичок, на закріплення позитивного сприйняття права, на виховання почуття справедливості, відповідальності та законності, на підвищення соціально-правової активності населення. Це потребує розвитку правової пропаганди, вдосконалення юридичної освіти, вирішення проблеми мінімуму правових знань, що необхідні громадянам, створення умов для позитивної, цілеспрямованої, свідомої, добровільної, творчої та ініціативної діяльності суб'єктів правового спілкування.

Серед факторів суб'єктивного характеру виділено такі: в ідеологічній сфері – незнання, фрагментарність знання або викривлення правової інформації; у психологічній сфері – викривлення потреб і інтересів, зіткнення потреб та можливостей їх задоволення, деформація ціннісних орієнтацій суб'єкта, покладання на право незбутніх надій; у поведінковій сфері – викривлення мотивів та установок, брак вольових якостей особи.

На основі наведеного можна вказати, що основними причинами правового нігілізму є низький рівень законності та правової культури в суспільстві, юридично безграмотні та недієві нормативно-правові акти.

Список використаних джерел

1. Демидов А. И. Политический радикализм как источник правового нигилизма / А. И. Демидов // Государство и право. – 1992. – № 4.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – Київ : Кондор, 2006. – 477 с.
3. Волошенюк О. В. Правовий нігілізм в пострадянському суспільстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / О. В. Волошенюк. – Харків, 2000.
4. Борщева Е. В. Правосознание как фактор формирования правового государства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Е. В. Борщева. – Мн., 2000. – 14 с.